

Ministerie van Justitie en Veiligheid
t.a.v. de Minister en de Staatssecretaris

Jeugdstem hoofdkantoor

Pand Zuid
IJsbaanpad 9-11
1076 CV Amsterdam
020 521 99 50
info@jeugdstem.nl
www.jeugdstem.nl

Landelijk nummer cliënten

088 555 1000

Datum 18-03-2025

Betreft Reactie Jeugdstem op internetconsultatie
Wet versterking rechtsbescherming in de jeugdbescherming

Geachte Minister, geachte Staatssecretaris,

Op 19 december 2024 heeft u een internetconsultatie uitgezet op het voorstel Wet versterking rechtsbescherming in de jeugdbescherming. Jeugdstem, aanbieder van onafhankelijk vertrouwenswerk voor alle cliënten van de Jeugdwet, Veilig Thuis-organisaties en de Raad voor de Kinderbescherming, maakt hierbij gebruik van de mogelijkheid de voorgestelde wijziging van advies en opmerkingen te voorzien.

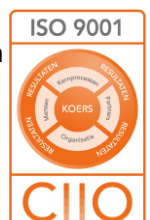
Jeugdstem

Jeugdigen en hun (pleegouders) kunnen terecht bij Jeugdstem voor vragen en klachten over jeugdhulp- en pleegzorgaanbieders, de gemeentelijke toegang tot jeugdhulp, de gecertificeerde instellingen, de Raad voor de Kinderbescherming en Veilig Thuis-organisaties. De vertrouwenspersonen van Jeugdstem geven jeugdigen en (pleeg)ouders informatie en advies over hun rechten, de jeugdhulp en wat zij kunnen doen als er sprake is van onduidelijkheid of onvrede. Jeugdigen en (pleeg)ouders kunnen ondersteuning ontvangen van een vertrouwenspersoon bij het formuleren, bespreken en laten toetsen van hun klachten. Denk hierbij aan een (informeel) klacht- of vraaggesprek met de direct betrokken medewerker en/of diens leidinggevende. Of bij het indienden van klachten bij de klachtencommissie of het tuchtrecht.

De vertrouwenspersonen van Jeugdstem bezoeken alle locaties voor verblijf op grond van de Jeugdwet in heel Nederland. Iedere groep jeugdigen (open en gesloten jeugdhulp) en ieder gezinshuis heeft een eigen vertrouwenspersoon die hen in een vaste frequentie bezoekt. Tijdens dit bezoek legt de vertrouwenspersoon persoonlijk contact met de jeugdigen. De vertrouwenspersoon maakt kennis met de jeugdigen, geeft hun het 'Ken je rechten'-boekje en biedt direct ondersteuning bij vragen of klachten.

Jaarlijks hebben ongeveer 12.000 cliënten contact met onze vertrouwenspersonen. Zodoende hebben wij een goed beeld van de situatie in de jeugdbescherming vanuit het perspectief van cliënten die hierover vragen hebben of hierin vastlopen.

Wij belichten een aantal onderwerpen die o.i. essentieel zijn als het gaat om het versterken van de rechtsbescherming in de jeugdbescherming. Wij hopen dat u onze adviezen en opmerkingen ter harte neemt en wij zijn altijd bereid nadere toelichting te geven op onze standpunten.

Noodzakelijkheidsvereiste

Het (steviger) verankeren van het noodzakelijkheidsvereiste in de rechtsgronden voor de ondertoezichtstelling, de machtiging uithuisplaatsing en voor gezagsbeëindiging is een goede stap om te voorkomen dat kinderbeschermingsmaatregelen ingezet worden terwijl daaraan de legitimiteit ontbreekt. Dit levert immers een schending op van artikel 8 EVRM.

Het verdient echter wel nadere uitwerking wanneer ingrijpen noodzakelijk en dus legitiem is. In de huidige maatschappij worden torenhoge verwachting gesteld aan alles dat we doen, zo ook aan onze kinderen, hun thuissituatie en hun opvoeders. Het is evident dat, als een kind in gevaar is of niet veilig kan opgroeien, er een noodzaak is tot ingrijpen. Echter, er is een schemergebied tussen veilig en onveilig, goed en niet goed. En we weten inmiddels ook dat, wanneer een kind uithuisgeplaatst wordt, het alternatief voor de thuissituatie niet altijd van goede kwaliteit is en het toezicht hierop ook niet feilloos is. Dat noopt ons ertoe na te denken over wanneer een uithuisplaatsing beter is dan het kind in de thuissituatie te laten opgroeien en wanneer er dus noodzaak is tot ingrijpen. Wanneer is het goed genoeg om een kind thuis te laten opgroeien en waar leggen we de lat.

Het is de aanbeveling van JeugdStem om een nadere uitwerking van het noodzakelijkheidsvereiste op te nemen in de memorie van toelichting en het maatschappelijk debat aan te wakkeren om met elkaar te bepalen waar de lat gelegd wordt.

Prominentere rol van het kind in het jeugdbeschermingsstelsel

JeugdStem hoort regelmatig dat kinderen het gevoel hebben dat over hen en niet met hen gesproken wordt. Daardoor voelen zij zich minder betrokken in hun eigen hulpverlening en hebben zij het gevoel dat hun mening er niet of minder toe doet. Het meenemen van de stem en mening van het kind in procedures binnen de jeugdbescherming is essentieel voor een meer rechtvaardige en effectieve zorgverlening. Kinderen hebben recht op inspraak in besluiten die hen aangaan, en hun gevoelens, wensen en perspectieven moeten serieus genomen worden. Dit zorgt niet alleen voor meer transparantie, maar versterkt ook het gevoel van betrokkenheid en veiligheid bij het kind. Het luisteren naar het kind helpt hulpverleners om beter te begrijpen wat het kind nodig heeft en daar kunnen zij hun hulpverlening vervolgens beter op afstemmen. De stem van het kind dient daarom in alle procedures meegenomen te worden, ongeacht de leeftijd van het kind. Per situatie dient bekeken te worden wanneer het mogelijk is om actief de mening van het kind te vragen (geen harde leeftijdsgrens). Dit perspectief dient in alle (proces)stukken verplicht terug te komen, zodat aan de voorkant van de besluitvorming alle perspectieven gewogen kunnen worden.

Het is daarom onze aanbeveling om wettelijk minimaal te verplichten om de mening van het kind altijd expliciet op te nemen in verzoekschriften van de Raad voor de Kinderbescherming en de gecertificeerde instellingen. Verzoekschriften die hieraan niet voldoen, kunnen niet in behandeling genomen te worden.

Toezicht bij pleegoudervoogdij

In het wetsvoorstel is opgenomen dat voortaan ook jeugdigen met een voogdijmaatregel gebruik kunnen maken van de geschillenregeling. Dit is een mooie stap in het gelijktrekken van de rechtsbescherming tussen jeugdigen met een OTS-maatregel en een voogdij-maatregel. Kanttekening hierbij is dat deze mogelijkheid enkel beschikbaar is wanneer de voogdij bij de gecertificeerde instelling (GI) is belegd.

JeugdStem pleit ervoor om ook een mogelijkheid tot geschilbeslechting in de wet op te nemen voor jeugdigen die te maken hebben met een voogdijmaatregel die vanuit de GI is overgedragen aan een natuurlijk persoon. Zo hebben alle jeugdigen die te maken hebben met een voogdijmaatregel, dezelfde mogelijkheid om op te komen tegen beslissingen die door de voogd gemaakt worden.

Zeker jeugdigen van wie de pleegouders tevens de voogden zijn, bevinden zich in een afhankelijke en soms kwetsbare positie. Zij zijn voor zowel verblijf als gezagsbeslissingen afhankelijk van hun pleegoudervoogden. Daarbij bestaat het wettelijk toezicht op deze pleegkinderen uit minimaal één begeleidingsgesprek per jaar vanuit de pleegzorgaanbieder. Het toezicht op deze pleegkinderen is daardoor beperkt. De geschillenregeling biedt pleegkinderen dan in ieder geval de mogelijkheid om bij verschil van visie op de uitvoering van de voogdij, de rechter te raadplegen voor een onafhankelijke blik en toets. Deze mogelijkheid zorgt tevens voor meer participatie en regie voor jeugdigen in de processen die hen aangaan. Om de route naar de geschillenrechter open te stellen voor deze jeugdigen, wordt hun een stem gegeven binnen deze kindbeschermingsmaatregel. Dit is des te meer van belang nu het in de praktijk regelmatig de voorkeur heeft een natuurlijk persoon aan te wijzen als voogd, in plaats van een GI.

Kosteloze rechtsbijstand bij schriftelijke aanwijzingen binnen een OTS

Naast procedures rondom uithuisplaatsing en gezagsbeëindiging is het van groot belang dat ouders (en waar relevant jeugdigen) ook juridische bijstand krijgen bij het opkomen tegen schriftelijke aanwijzingen binnen een ondertoezichtstelling. Een schriftelijke aanwijzing kan diep ingrijpen in het gezinsleven, omdat de GI hiermee ouders kan dwingen bepaalde opvoedingsbeslissingen te volgen. Dit raakt direct aan het recht op gezinsleven en de ouderlijke autonomie. Net als bij uithuisplaatsingen en gezagsbeëindigingen ervaren ouders in deze procedures vaak een kennis- en vaardigheidsachterstand ten opzichte van de GI en andere betrokken instanties. Zij zijn zich niet altijd bewust van hun rechten of de mogelijkheid om in bezwaar te gaan. Bovendien kunnen financiële drempels of praktische belemmeringen ertoe leiden dat ouders geen juridische bijstand inschakelen, terwijl de gevolgen van een schriftelijke aanwijzing verstrekkend kunnen zijn.

Het is de aanbeveling van JeugdStem om ook in deze procedures kosteloze rechtsbijstand te bieden, zodat wordt gewaarborgd dat ouders op een gelijkwaardigere manier kunnen deelnemen aan het proces en hun stem beter kunnen laten horen. Een advocaat kan hen informeren over hun rechtspositie, ondersteunen bij het indienen van bezwaar en ervoor zorgen dat hun belangen adequaat worden behartigd. Dit draagt bij aan een eerlijkere procedure en versterkt de rechtsbescherming van ouders binnen de jeugdbescherming.

Tolken

Ouders en jeugdigen die te maken hebben met kindbeschermingsmaatregelen en de uitvoering van de Jeugdwet hebben recht op informatie in voor hen begrijpelijke taal. Tolken spelen een cruciale rol in de jeugdzorg door taal- en cultuurbarrières te overbruggen. Ze zorgen ervoor dat kinderen en ouders met een andere taalachtergrond de informatie goed begrijpen en zich gehoord voelen. Dit is essentieel voor een open communicatie, het maken van weloverwogen keuzes en het waarborgen van hun rechten. Door de inzet van tolken kunnen hulpverleners beter inspelen op de behoeften van het gezin en wordt miscommunicatie of misinterpretatie voorkomen. Dit draagt bij aan een transparanter en effectiever hulpverleningstraject en draagt ook bij aan het voorkomen van klachten.

In de praktijk ziet JeugdStem dat familieleden, regelmatig ook kinderen, worden ingezet als tolk. Dit is niet wenselijk om verschillende redenen. Zo is het maar de vraag of zij zorgen voor een juiste vertaling, kunnen deze netwerktoelken eigen en daarmee andere belangen hebben in de situatie en wordt met hen privacygevoelige informatie gedeeld, waarop zijn vaak in basis geen recht op hebben.

In het huidige wetsvoorstel is het recht op een tolk niet opgenomen. Het is onze aanbeveling om het recht op een tolk, ter vergroting van de rechtsbescherming en versterking van de rechtspositie van ouders en jeugdigen, alsnog op te nemen in het wetsvoorstel.

Waarheidsgetrouwe en objectieve weergave in verzoekschriften, rapportages en dossiers

Het is essentieel dat jeugdigen en ouders goed geïnformeerd worden over hun rol in de hulpverlening: wat er van hen verwacht wordt en hoe zij kunnen meedenken en meebeslissen. Hoe ouders en jeugdigen geïnformeerd en betrokken zijn en welke visie zij hebben, moet duidelijk terug te lezen zijn in rapportage en dossiers. Gedurende het hele traject moeten zij goed op de hoogte worden gehouden van de stappen die worden genomen en wat dit voor hen betekent. Van belang daarbij is vooral het tijdig betrekken van de visie van jeugdigen en ouders bij beslissingen.

Daarnaast is een duidelijke scheiding van wat een objectief vaststaand feit is en een subjectieve opvatting van betrokkenen hierbij noodzakelijk. In de praktijk gebeurt dit nog onvoldoende. Naast dat dit een vaardigheid is waarop (na)scholing noodzakelijk is, hoort JeugdStem ook terug dat bijvoorbeeld formats voor rapportages onvoldoende ruimte bieden dit op een goede manier vorm te geven. Hierin kan juist het gebruik van formats uitkomst kunnen bieden door dit actief te faciliteren. Een meer dwingend keurslijf bij de opstelling van rapportages, verzoekschriften en dossiers is nodig. Dit voorkomt een onjuiste of subjectieve beeldvorming over cliënten dat doorwerkt bij meerdere instanties binnen de keten. De rechter zou bij besluitvorming tevens moeten letten op de kwaliteit van de rapportages, bekend moeten zijn met de gouden regels voor feitenonderzoek (waar moet een rapportage aan voldoen) en zaken moeten aanhouden als de rapportages en verzoekschriften niet voldoen aan de daaraan gestelde vereisten.

Voorkomen van het onheus gebruik van het vrijwillig kader door de toepassing van drang

Vrijwillige hulpverlening dient op een heldere manier gescheiden te worden van het dwangkader. In de huidige situatie merkt JeugdStem dat hier een knelpunt voor ouders en jeugdigen is ontstaan. Zij bevinden zich in een traject van vrijwillige jeugdhulpverlening, wat betekent dat hulp alleen wordt geboden met hun instemming. Voor het verlenen van hulp zonder deze toestemming is een wettelijke basis noodzakelijk. Bij drang komt die vrijwillige toestemming echter onder druk te staan. Wanneer hulpverleners de mogelijkheid van een jeugdbeschermingsmaatregel benoemen om medewerking af te dwingen, is er feitelijk geen sprake meer van vrijgegeven toestemming. Dergelijke hulp zonder instemming vormt een inbreuk op de rechtsbescherming van zowel jeugdigen als hun ouders. Echter, er ontstaat ook een dilemma wanneer de hulp die nodig wordt geacht uitblijft, omdat er geen toestemming wordt gegeven.

JeugdStem merkt op dat jeugdigen en ouders vaak onvoldoende geïnformeerd zijn over wat zij kunnen verwachten, welke besluiten jeugdhulpverleners kunnen nemen, op basis waarvan deze besluiten worden genomen en welke inspraak en rechten zij zelf hebben. En uiteraard dat zij het recht hebben om al dan niet in te stemmen met de geboden hulp. Om de vrijwilligheid te waarborgen, is het dus essentieel dat kinderen en ouders goed geïnformeerd zijn en actief kunnen deelnemen aan het hulpverleningstraject. Het drangkader blijft namelijk, ondanks de niet vrijblijvendheid ervan, wel vrijwillig. Informatie-uitwisseling zonder toestemming is wettelijk niet toegestaan en een goede uitleg van de rechtspositie van cliënten en bevoegdheden van professionals is noodzakelijk.

Het is onze aanbeveling om in het wetsvoorstel niet enkel de nadruk te leggen op de rechtsbescherming vanaf het moment dat er sprake is van een kindbeschermingsmaatregel of de voorbereiding hierop, maar al daarvoor rechtsbescherming te bieden aan ouders en jeugdigen. In het vrijwillige voortraject begint de hulp, maar dus ook de druk op de rechtsbescherming en de rechtspositie van jeugdigen en ouders en daar is nog veel winst te behalen.

Ondersteuning bij de jeugdbeschermingstafel

In het vorige punt is uiteengezet dat ouders (en jeugdigen) regelmatig onder druk staan en onvoldoende geïnformeerd worden over hun rechtspositie in het “drangkader”. De zogenoemde jeugdbeschermingstafels zijn ook regelmatig onderdeel van het “drangkader”. Er bestaan echter zorgen

over de jeugdbeschermingstafels, vooral omdat ouders en jeugdigen vaak ervaren dat ze geen echte keuze hebben in deelname en dat er regelmatig – zonder hun expliciete toestemming – informatie wordt gedeeld met alle betrokkenen die daar geen recht op hebben. Hoewel deze overleggen formeel binnen het vrijwillige kader vallen, voelt de druk om mee te werken voor veel ouders als een dwangmiddel. Dit kan leiden tot wantrouwen en onzekerheid over hun rechten en de mogelijke gevolgen van het overleg. De onafhankelijke vertrouwenspersoon kan hierin een cruciale rol spelen door ouders en jeugdigen te ondersteunen met duidelijke uitleg over wat wel en niet mag, wat hun rechtspositie is en welke bevoegdheden de betrokken hulpverleners hebben. Daarnaast kan een vertrouwenspersoon helpen bij het voorbereiden op het overleg en inzicht geven in mogelijke vervolgtrajecten, zoals opschaling naar een kinderschermingsmaatregel. Goede begeleiding en heldere communicatie zorgen ervoor dat ouders en jeugdigen beter geïnformeerd en met meer vertrouwen kunnen deelnemen aan deze belangrijke beslismomenten. De onafhankelijke vertrouwenspersoon kan beter gepositioneerd worden op dit punt in het traject en JeugdStem denkt hier graag verder in mee.

Vragen en opmerkingen bij specifieke artikelen

- Artikel 262c lid 2

JeugdStem vraagt zich af wat het betekent voor de uitvoering van de OTS en mogelijk ook voor de legitimiteit van de OTS, als een verzoek tot wijziging hoofdverblijfplaats van de GI door de rechter wordt toegewezen en duurzaam bedoeld is.

- Kan het zijn dat de rechtsgronden voor toewijzen van de OTS niet langer bestaan bij een wijziging hoofdverblijfplaats? Kan de rechter die de wijziging hoofdverblijfplaats toekent de bevoegdheid of de verplichting krijgen om een toetst te doen op het nog aanwezig zijn van de rechtsgrond voor het opleggen van een OTS?

Wij kunnen ons situaties voorstellen waarbij, door het wijzigingen van de hoofdverblijfplaats, de ontwikkelingsbedreiging ophoudt te bestaan of dusdanig vermindert dat aan de vereisten voor een OTS niet langer wordt voldoen. Daarmee is dan niet langer sprake van legitiem overheidsingrijpen.

- Daarnaast kan de wijziging hoofdverblijfplaats gevolgen hebben voor de doelstellingen of uitvoering van de OTS. Dit kan opgelost worden door de GI de wettelijke verplichting te geven om de noodzaak tot een bijstelling van het hulpverleningsplan te onderzoeken en deze bijstelling uit te voeren als dit inderdaad aan de orde is.

- Artikel 265f

In dit artikel missen wij de mogelijkheid van de rechter om ook een omgangsregeling vast te stellen tussen de minderjarig en meerderjarige broers/zussen. We spreken met regelmaat jongvolwassenen voor wie het enorm lastig is om omgang te krijgen met minderjarige broers/zussen die uithuisgeplaatst zijn. Daarom zou deze categorie van personen in dit artikel ook een plek moeten krijgen.

- Artikel 265i lid 4

Dit artikel biedt betrokkenen de mogelijkheid om een krachtens de machtiging toegestane wijziging van verblijfplaats voor te leggen aan de rechter. Uit de toelichting bij dit artikel blijkt dat deze rechtsingang bedoeld is voor plaatsingen in een pleeggezin die korter dan 1 jaar duren. De vraag die bij JeugdStem opkomt is of dit artikel ook ziet op situaties waarin een kind wordt overgeplaatst vanuit een groep of gezinshuis. Vanuit het artikel en de toelichting wordt dit voor ons niet duidelijk, dus dit vraagt om verduidelijking. En of ook gezinshuisouders deze rechtsingang hebben, nu in het artikel tevens 'een ander die de minderjarige als behorende tot zijn gezin verzorgt en opvoedt' staat?

- Artikel 300
 - Het jaarlijks expliciet evalueren van een voogdijmaatregel is een vooruitgang van de huidige situatie. Echter, in het kader van een plaatsing in een pleeggezin vragen wij ons af of dit voldoende is.
 - Het verdient aanbeveling om een vergelijkbare, expliciete jaarlijkse evaluatie op te nemen in het kader van pleegoudervoogdij. Deze evaluatie kan uitgevoerd worden door de pleegzorgaanbieder die het evaluatieverslag ook aan de RvdK doet toekomen.

Met vriendelijke groet,
Namens JeugdStem,

Mr. C. Rueb
Juridisch beleidsmedewerker

Mr. J. Hellinga
Jurist